

MARIA FILIPIAK

PAPIEŻE
 JAN PAWEŁ II, BENEDYKT XVI
 I FRANCISZEK
 KULTURA – KSZTAŁCENIE – HUMANIZM
 Bibliografia wypowiedzi z lat 1978-2014

Wykaz skrótów

IGP – *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* [Città del Vaticano]

- | | |
|----------------------------|-----------------------------|
| I (1978) ss. 477 | XIV (1991) t. 1, ss. 1983 |
| II (1979) [t. 1], ss. 1729 | XIV (1991) t. 2, ss. 1619 |
| II (1979) t. 2, ss. 157 | XV (1992) t. 1, ss. 2147 |
| III (1980) t. 1, ss. 1983 | XV (1992) t. 2, ss. 1119 |
| III (1980) t. 2, ss. 1869 | XVI (1993) t. 1, ss. 1855 |
| IV (1981) t. 1, ss. 1292 | XVI (1993) t. 2, ss. 1725 |
| IV (1981) t. 2, ss. 1313 | XVII (1994) t. 1, ss. 1367 |
| V (1982) t. 1, ss. 1376 | XVII (1994) t. 2, ss. 1281 |
| V (1982) t. 2, ss. 2497 | XVIII (1995) t. 1, ss. 2054 |
| V (1982) t. 3, ss. 1751 | XVIII (1995) t. 2, ss. 1589 |
| VI (1983) t. 1, ss. 1730 | XIX (1996) t. 1, ss. 1798 |
| VI (1983) t. 2, ss. 1496 | XIX (1996) t. 2, ss. 1206 |
| VII (1984) t. 1, ss. 2016 | XX (1997) t. 1, ss. 1799 |
| VII (1984) t. 2, ss. 1708 | XX (1997) t. 2, ss. 1230 |
| VIII (1985) t. 1, ss. 2081 | XXI (1998) t. 1, ss. 1669 |
| VIII (1985) t. 2, ss. 1683 | XXI (1998) t. 2, ss. 1483 |
| IX (1986) t. 1, ss. 2204 | XXII (1999) t. 1, ss. 1660 |
| IX (1986) t. 2, ss. 2242 | XXII (1999) t. 2, ss. 1396 |
| X (1987) t. 1, ss. 1482 | XXIII (2000) t. 1, ss. 1415 |
| X (1987) t. 2, ss. 2582 | XXIII (2000) t. 2, ss. 1463 |
| X (1987) t. 3, ss. 1812 | XXIV (2001) t. 1, ss. 1607 |
| XI (1988) t. 1, ss. 1073 | XXIV (2001) t. 2, ss. 1376 |
| XI (1988) t. 2, ss. 2625 | XXV (2002) t. 2, ss. 1130 |
| XI (1988) t. 3, ss. 1405 | XXV (2002) t. 1, ss. 1290 |
| XI (1988) t. 4, ss. 2317 | XXVI (2003) t. 1, ss. 1298 |
| XII (1989) t. 1, ss. 1945 | XXVI (2003) t. 2, ss. 1205 |
| XII (1989) t. 2, ss. 1783 | XXVII (2004) t. 1, ss. 1063 |
| XIII (1990) t. 1, ss. 1885 | XXVII (2004) t. 2, ss. 933 |
| XIII (1990) t. 2, ss. 1888 | XXVIII (2005), ss. 333 |

- NP I – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, I (1978), Poznań-Warszawa 1987, ss. 220
 NP II, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 1, Poznań 1990, ss. 793
 NP II, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 2, Poznań 1992, ss. 753
 NP III, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 1, Poznań-Warszawa 1985, ss. 875
 NP III, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 2, Poznań-Warszawa 1986, ss. 924
 NP IV, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 1, Poznań 1989, ss. 611
 NP IV, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 2, Poznań 1989, ss. 572
 NP V, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 1, Poznań 1993, ss. 877
 NP V, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 2, Poznań 1996, ss. 1004
 NP VI, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 1, Poznań 1998, ss. 852
 NP VI, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 2, Poznań 1999, ss. 686
 NP VII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 1, Poznań 2001, ss. 924
 NP VII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 2, Poznań 2002, ss. 827
 NP VIII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 1, Poznań 2003, ss. 1076
 NP VIII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 2, Poznań 2004, ss. 856
 NP IX – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IX (1986) t. 1, Poznań 2005, ss. 999
- AP 2 – Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II, Città del Vaticano 1986, ss. 479
 AP 3 – Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II, Città del Vaticano 1989, ss. 395
 IB – *Insegnamenti di Benedetto XVI* [Città del Vaticano]

- | | |
|--|----------------------------|
| I (2005), ss. 1326 | V (2009), t. 1, ss. 1439 |
| II (2006), t. 1, ss. 1008 | V (2009), t. 2, ss. 980 |
| II (2006), t. 2, ss. 1065 | VI (2010), t. 1, ss. 1166 |
| III (2007), t. 1, ss. 1405 | VI (2010), t. 2, ss. 1390 |
| III (2007), t. 2, ss. 1065 | VII (2011), t. 1, ss. 1072 |
| IV (2008), t. 1, ss. 1280 | |
| IV (2008), t. 2, ss. 1099 | |
| ORpol. – „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 1980 – | |

JAN PAWEŁ II

1978

1. *Kino w służbie wartości ludzkich i chrześcijańskich* (Orędzie z okazji pięćdziesiątej rocznicy założenia Międzynarodowej Organizacji Katolickiej do Spraw Kina, 31 X), NP I, s. 36-38; toż: *Il cinema per la promozione dei valori umani e cristiani*, IGP I, s. 83-86.

2. *Inteligencja i poszukiwanie naukowe w służbie dla Boga i dla człowieka* (Przemówienie do pracowników i studentów Katolickiego Uniwersytetu Najświętszego Serca w Rzymie, 8 XII), NP I, s. 135-139; toż: *L'intelligenza e la ricerca al servizio di Dio e dell'uomo*, IGP I, s. 297-306.

1979

3. *Dzielo sztuki w swojej inspiracji jest religijne* (Przemówienie po koncercie K. Pendereckiego, 9 II), NP II, 1, s. 145-148; toż: *L'opera d'arte é, nella sua ispirazione, religiosa*, IGP II, 1, s. 369-371.

4. *Uniwersytety katolickie w pasterskiej trosce o kulturę* (Przemówienie do członków Rady Międzynarodowej Federacji Uniwersytetów Katolickich, 24 II), NP II, 1, s. 180-182; toż: *Le Università Cattoliche per una pastorale della cultura*, IGP II, 1, s. 444-447.

5. *Problemy nauki są problemami człowieka* (Przemówienie do Europejskiego Towarzystwa Fizycznego, 31 III), NP II, 1, s. 309-313; toż: *Scienza e problemi dell'uomo*, IGP II, 1, s. 745-753.

6. *Powołanie uniwersyteckie w perspektywie chrześcijańskiej* (Przemówienie do studentów z całego świata, 10 IV), NP II, 1, s. 366-368; toż: *La vocazione universitaria nella prospettiva cristiana*, IGP II, 1, s. 881-884.

7. *Konstytucja apostolska Sapientia christiana*. O uniwersytetach i wydziałach kościelnych (25 V), NP II, 1, s. 533-549; toż: *La Costituzione Apostolica „Sapientia Christiana” nella traduzione italiana*, IGP II, 1, s. 1268-1310.

8. *Inspiracja chrześcijańska w kulturze polskiej* (Przemówienie podczas spotkania z młodzieżą, Gniezno 3 VI), NP II, 1, s. 611-613; toż: *L'ispirazione cristiana nella cultura polacca*, IGP II, 1, s. 1407-1409.

9. *Apostolstwo kultury w misyjnej działalności Kościoła* (Przemówienie do członków Ośrodka św. Dominika w Bolonii, 16 VI), NP II, 1, s. 729-730; toż: *L'apostolato della cultura nell'azione missionaria della Chiesa*, IGP II, 1, s. 1556-1558.

10. *Wkład Kościoła do postępu kultury* (Audiencja generalna, 18 VII), NP II, 2, s. 33-36; toż: *Il contributo della Chiesa al progresso della cultura*, IGP II, 2, s. 69-72.

11. *Badanie świata dla poznania człowieka* (Przemówienie do grupy naukowców, 28 IX), NP II, 2, s. 199-201; toż: *Studiare il mondo per conoscere l'uomo*, IGP II, 2, s. 400-403.

12. *Pełne szacunku pozdrowienie dla wszystkich artystów kraju* (Przemówienie po koncercie wykonanym przez Chicago Symphony Orchestra, 5 X), NP II, 2, s. 323; toż: *Il rispettoso saluto a tutti gli artisti della terra*, IGP II, 2, s. 650.

13. *Głęboka harmonia łączy prawdy naukowe z prawdami wiary* (Wspomnienie Alberta Einsteina w setną rocznicę urodzin, 10 XI), NP II, 2, s. 529-533; toż: *L'armonia profonda che lega le verità della scienza e le verità della fede*, IGP II, 2, s. 1107-1120.

14. *W duchu otwartości i uniwersalizmu – filozofia św. Tomasza dla młodzieży naszych czasów* (Przemówienie na Papieskim Uniwersytecie „Angelicum”, 17 XI), NP II, 2, s. 561-568; toż: *In spirito di apertura e di universalismo la filosofia di San Tommaso si offre alla gioventù dei nostri tempi*, IGP II, 2, s. 1177-1191.

1980

15. *Odnaleźć sens życia na miarę św. Benedykta* (Homilia podczas Mszy św., Nursja, 23 III), NP III, 1, s. 281-284; toż: *Ritrovare il senso della vita sul modello di San Benedetto*, IGP III, 1, s. 681-687.

16. *Wolność, prawda, służba człowiekowi* (Przemówienie do świata uniwersyteckiego, Kinshasa, 4 V), NP III, 1, s. 473-477; toż: *L'amore ardente della verità ispira la gioia della ricerca*, IGP III, 1, s. 1119-1126.

17. *W imię przyszłości kultury* (Przemówienie na Forum ONZ do Spraw Wychowania Nauki i Kultury, 2 VI), NP III, 1, s. 726-736; toż: *L'integrale umanità dell'uomo si esprime nella cultura*, IGP III, 1, s. 1636-1655.

18. *Pojednać kulturę z Chrystusem i przez Chrystusa z człowiekiem* (Przemówienie do Kościelnego Ruchu Zaangażowania Kulturowego, 14 VI), NP III, 1, s. 775-778; toż: *Riconciliare la cultura con Cristo e, mediante Cristo, con l'uomo*, IGP III, 1, s. 1754-1759.

19. *List do Kardynała Höffnera z Kolonii na Siódmy Międzynarodowy Kongres Muzyki Sakralnej* (27 VI), NP III, 1, s. 829-831; toż: *Lettera al Cardinale Höffner di Colonia per il settimo congresso internazionale di musica sacra*, IGP III, 1, s. 1875-1877.

20. *W dziele kultury Bóg sprzymierzył się z człowiekiem* (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury, Rio de Janeiro, 1 VII), NP III, 2, s. 9-12; toż: *Nell'opera della cultura Dio ha fatto alleanza con l'uomo*, IGP III, 2, s. 18-23.

21. *Metoda i doktryna św. Tomasza w dialogu z kulturą współczesną* (Przemówienie do uczestników VIII Międzynarodowego Kongresu Tomistycznego, Castel Gandolfo, 13 IX), NP III, 2, s. 321-327; toż: *Il metodo e la dottrina di San Tommaso in dialogo con la cultura contemporanea*, IGP III, 2, s. 604-615.

22. *Bądźcie prawdziwymi naukowcami w zakresie Słowa Bożego* (Przemówienie do uczestników XXVI Krajowego Tygodnia Biblijnego, Castel Gandolfo, 18 IX), NP III, 2, s. 353-354; toż: *Siate autentici studiosi della parola di Dio*, IGP III, 2, s. 664-666.

23. *Muzyka sakralna – wyrazem chrześcijańskiego dziedzictwa kulturalnego* (Przemówienie do Stowarzyszenia Świętej Cecylii, 21 IX), NP III, 2, s. 366-369; toż: *La musica sacra espressione del patrimonio culturale cristiano*, IGP III, 2, s. 696-701.

24. *Inauguracja wystawy „Cud stworzenia”* (Przemówienie do członków Organizacji im. Karola Wielkiego, 23 IX), NP III, 2, s. 374-375; toż: *Inaugurata la mostra „A Mirror of Creation”*, IGP III, 2, s. 711-712.

25. *Nauka – teologia – magisterium* (Przemówienie do naukowców i studentów, Kolonia, 15 XI), NP III, 2, s. 617-623; toż: *Rinnovato collegamento tra pensiero scientifico e forza di fede dell'uomo che cerca la verità*, IGP III, 2, s. 1200-1211.

26. *Kościół potrzebuje sztuki* (Przemówienie do artystów i dziennikarzy, 19 XI), NP III, 2, s. 693-699; toż: *Mezzi, grandezza, responsabilità dell'arte e del giornalismo*, IGP III, 2, s. 1354-1364.

27. *Rok działalności Stolicy Apostolskiej* (Przemówienie do Kolegium Kardynałów, 22 XII), NP III, 2, s. 873-887 (zwł. s. 882-883); toż: *Il cammino della Chiesa tra gli uomini per la costruzione di un mondo più giusto*, IGP III, 2, s. 1755-1777.

28. *Dobroczynny dialog między nauką a teologią* (Przemówienie do laureatów Nagrody Nobla uczestniczących w kolokwium zorganizowanym przez Stowarzyszenie „Nova Spes”, 22 XII), NP III, 2, s. 887-890; toż: *Nella ricerca della verità per l'uomo è benefico il dialogo tra scienza e teologia*, IGP III, 2, s. 1780-1785.

1981

29. *W pracy naukowej, w badaniach służycie człowiekowi* (Homilia podczas Mszy św. dla studentów i intelektualistów, 15 II), NP IV, 1, s. 199-202; toż: *Siete al servizio dell'uomo attraverso la scienza e la ricerca*, IGP IV, 1, s. 439-448.

30. *Odblask mądrości Bożej w pełnej formacji człowieka* (Przemówienie do grupy studentów uniwersytetu z Pawii, 11 IV), NP IV, 1, s. 437-439; toż: *Il riflesso della sapienza divina nella formazione integrale dell'uomo*, IGP IV, 1, s. 915-918.

31. *Gdy ludzkie ciało staje się przedmiotem sztuki* (Audycja generalna, 15 IV), NP IV, 1, s. 451-455; toż: *Il corpo umano „tema” dell’opera d’arte*, IGP IV, 1, s. 942-948.

32. *Znaczenie muzyki kościelnej w służbie liturgii* (Przemówienie do Chóru Papieskiego, 18 IV), NP IV, 1, s. 462-463; toż: *Importanza della musica sacra nel servizio della liturgia*, IGP IV, 1, s. 964-966.

33. *Zagadnienie nagości w dziele sztuki* (Audycja generalna, 22 IV), NP IV, 1, s. 472-477; toż: *L’opera d’arte deve sempre osservare la regolarità del dono e del reciproco donarsi*, IGP IV, 1, s. 986-991.

34. *Artysta jest pośrednikiem między Ewangelią i życiem* (Przemówienie do uczestników Włoskiego Krajowego Zjazdu Twórców Sztuki Sakralnej, 27 IV), NP IV, 1, s. 505-508; toż: *L’artista è mediatore tra il Vangelo e la vita*, IGP IV, 1, s. 1052-1056.

35. *Czy ciało ludzkie może być tematem dzieła artystycznego* (Audycja generalna, 6 V), NP IV, 1, s. 532-537; toż: *Responsabilità etica dell’artista nella trattazione del tema del corpo umano*, IGP IV, 1, s. 1105-1115.

36. *Kultura i perspektywy przyszłości świata* (Przemówienie podczas spotkania z intelektualistami, Coimbra, 15 V), NP IV, 1, s. 736-740; toż: *La cultura é per l’elevazione dell’uomo e per lo sviluppo della collaborazione tra i popoli*, IGP IV, 2, s. 1690-1705.

37. *Nauka powinna przyczynić się do prawdziwego postępu człowieka* (Przemówienie do uczestników zjazdu zorganizowanego przez Krajową Akademię Nauk w 200-lecie założenia, 21 IX), NP IV, 2, s. 403-405; toż: *La scienza deve contribuire al vero progresso dell’uomo*, IGP IV, 3, s. 511-515.

38. *Mądrość ludzkości niech zawsze towarzyszy badaniu naukowemu* (Przemówienie do Papieskiej Akademii Nauk, 3 X), NP IV, 2, s. 134-136; toż: *La saggezza dell’umanità accompagna sempre la ricerca scientifica*, IGP IV, 2, s. 330-338.

39. *Odwieczna droga muzyki kościelnej* (Przemówienie po koncercie na cześć Ojca Świętego, 17 X), NP IV, 2, s. 188-189; toż: *Il cammino secolare della musica sacra*, IGP IV, 2, s. 449-450.

40. *Dziedzictwo i posłannictwo* (Przemówienie do uczestników kongresu „Kryzys Zachodu i posłannictwo duchowe Europy”, 12 XI), NP IV, 2, s. 263-265; toż: *L’importanza dell’eredità spirituale dell’Europa per il suo avvenire*, IGP IV, 2, s. 610-613.

41. *Wiedza i mądrość* (Homilia podczas Mszy św. dla środowiska uniwersyteckiego Rzymu, 17 XII), NP IV, 2, s. 503-507; toż: *Per rispondere alle domande sull’uomo, accanto alla scienza è necessaria la sapienza*, IGP IV, 2, s. 1150-1157.

42. *Żeby Polacy mogli kształtować swoją przyszłość w oparciu o własną kulturę* (Przemówienie po koncercie, 31 XII), NP IV, 2, s. 563-564; toż: *Concerto offerto al Papa da un’orchestra sinfonica polacca*, IGP IV, 2, s. 1278-1281.

1982

43. *Wiara i kultura podnoszą pracę na poziom chrześcijańskiej wartości zbawczej* (Przemówienie do uczestników Krajowego Kongresu Ruchu Kościelnego na rzecz zaangażowania kulturowego, 16 I), NP V, 1, s. 61-65; toż: *Fede e cultura elevano il lavoro a valore di salvezza cristiana*, IGP V, 1, s. 129-134.

44. *Niech nadzieja ożywia waszą aktywność naukową i dydaktyczną* (Przemówienie podczas wizyty w Papieskiej Akademii „Antoniano”, 16 I), NP V, 1, s. 65-69; toż: *La vostra operosità scientifica e didattica ravvivi e custodisca la speranza*, IGP V, 1, s. 135-142.

45. *W pracy naukowej, w badaniach służycie człowiekowi* (Homilia podczas Mszy św. dla studentów i intelektualistów, Ibadan, Nigeria, 15 II), NP V, 1, s. 199-202; toż: *Siete al servizio dell'uomo attraverso la scienza e la ricerca*, IGP V, 1, s. 439-448.
46. *Wymiar świata i wymiar Boga* (Homilia podczas Mszy św. dla środowisk uniwersyteckich Rzymu, 30 III), NP V, 1, s. 467-470; toż: *Nella croce e nella risurrezione la dimensione del mondo si incontra con quella di Dio*, IGP V, 1, s. 1040-1046.
47. *Wyrażać wiarę w kulturze czyli w „życiu” w najgłębszym sensie* (Przemówienie do pielgrzymów z Bergamo, 24 IV), NP V, 1, s. 588-590; toż: *Esprimere la fede nella cultura, cioè in «vita» nel senso più profondo*, IGP V, 1, s. 1309-1313.
48. *Kościół potwierdza swoje poważanie dla kultury i sztuki* (Przemówienie do grupy „Przyjaciół Muzeów Watykańskich”, 29 IV), NP V, 1, s. 611-612; toż: *La Chiesa riafferma la sua stima per l'arte e la cultura*, IGP V, 1, s. 1359-1361.
49. *Działanie dla dobra wspólnego nadaje sens władzy* (Przemówienie do korpusu dyplomatycznego, 13 V), ORpol. 3(1982) nr 5, s. 10; toż: *Preparate vie sempre più umane per risolvere le controversie internazionali*, IGP V, 2, s. 1625-1632.
50. *Kultura i perspektywy przyszłości świata* (Przemówienie do intelektualistów, Coimbra, 15 V), NP V, 1, s. 736-740; toż: *La cultura é per l'elevazione dell'uomo e per lo sviluppo della collaborazione tra i popoli*, IGP V, 2, s. 1690-1705.
51. *Powołanie do życia Papieskiej Rady do Spraw Kultury* (List do Kardynała Sekretarza Stanu Agostina Casaroli, 20 V), NP V, 1, s. 765-768; toż: *Giovanni Paolo II istituisce il Pontificio Consiglio per la Cultura*, IGP V, 2, s. 1775-1781.
52. *Kościół potrzebuje kultury, jak kultura potrzebuje Kościoła* (Przemówienie do uczestników kongresu naukowego, 21 V), NP V, 1, s. 772-774; toż: *La Chiesa ha bisogno della cultura come la cultura ha bisogno della Chiesa*, IGP V, 2, s. 1789-1792.
53. *Rozwój kulturalny na rzecz bardziej sprawiedliwego i braterskiego świata* (Ore-dzie do Dyrektora Generalnego UNESCO, 24 VII), NP V, 2, s. 215-216; toż: *Il progresso della cultura per un mondo più giusto e fraterno*, IGP V, 3, s. 109-112.
54. *Koncert muzyki symfonicznej młodych artystów europejskich dla Papieża* (10 VIII), NP V, 2, s. 258-259; toż: *Giovani artisti europei offrono al Papa un concerto di musica sinfonica*, IGP V, 3, s. 202-203.
55. *Nauka powinna przyczyniać się do prawdziwego postępu człowieka* (Przemówienie do uczestników zjazdu zorganizowanego przez Krajową Akademię Nauk, Castel Gandolfo, 21 IX), NP V, 2, s. 403-405; toż: *La scienza deve contribuire al vero progresso dell'uomo*, IGP V, 3, s. 511-515.
56. *Poszanowanie wolności oraz wartości duchowych w każdej kulturze* (Przemówienie do uczestników Międzynarodowej Konferencji Stowarzyszeń Autorów i Kompozytorów, 8 X), NP V, 2, s. 523-524; toż: *Rispetto della libertà: salvaguardia dei valori umani e spirituali di ogni cultura*, IGP V, 3, s. 738-740.
57. *Wolność, współpraca, uniwersalizm, służba człowiekowi – warunkami prawdziwego postępu kultury* (Przemówienie do przedstawicieli świata nauki i kultury Hiszpanii, Madryt, 3 XI), NP V, 2, s. 685-690; toż: *Libertà, cooperazione, universalità, servizio dell'uomo, condizioni per il vero avanzamento della cultura*, IGP V, 3, s. 1094-1103.
58. *Kontynuujcie wasze badania w wierności wobec Kościoła i wobec prawdy* (Przemówienie do Komitetu Nauk Historycznych, 20 XII), NP V, 2, s. 963-965; toż: *Nella fedeltà alla Chiesa e alla verità proseguite il vostro cammino di ricercatori*, IGP V, 3, s. 1660-1663.

1983

59. *Kościół i kultura* (Przemówienie do członków Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 18 I), NP VI, 1, s. 70-76; toż: *La Chiesa creatrice di cultura nel suo rapporto con il mondo moderno*, IGP VI, 1, s. 147-154.

60. *Bądźcie świadkami głębokiej więzi między Ewangelią, człowiekiem i kulturą* (Przemówienie do przedstawicieli Szkół Katolickich w Lacjum, 29 I), NP VI, 1, s. 125-127; toż: *Siate testimoni del profondo legame tra il vangelo, l'uomo e la cultura*, IGP VI, 1, s. 266-270.

61. *Jesteście tymi, którzy mają kształtować ludzi wolnych* (Przemówienie do nauczycieli i wychowawców, León, 4 III), ORpol. 4(1983) nr 3, s. 27; toż: *Consideratevi continuatori di una secolare e feconda opera educativa*, IGP VI, 1, s. 561-566.

62. *Świat kultury i sztuki jest powołany do budowania człowieka* (Przemówienie po koncercie w La Scala, 21 V), NP VI, 1, s. 623-626; toż: *Il mondo della cultura e dell'arte è chiamato a costruire l'uomo*, IGP VI, 1, s. 1321-1325.

63. *To misterium przekazuje prawdy wieczne* (Przemówienie do grupy artystów teatralnych Festiwalu w Salzburgu, 3 IX), NP VI, 2, s. 155-156; toż: *La sacra rappresentazione trasmette le verità eterne*, IGP VI, 2, s. 350-351.

64. *Kulturalna wspólnota kontynentu nie jest zrozumiała bez chrześcijańskiego orędzia* (Nieszpory europejskie na Heldenplatz, Wiedeń, 10 IX), NP VI, 2, s. 189-193; toż: *Un'Europa unita dalla fede in Cristo*, IGP VI, 2, s. 436-444.

65. *Spotykamy się ze sobą w pytaniu o człowieka* (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami świata nauki i sztuki, 12 IX), NP VI, 2, s. 217-220; toż: *La natura e l'arte conducono al mistero di Dio*, IGP VI, 2, s. 491-497.

66. *Muzyka sakralna niech będzie prawdziwą sztuką* (Homilia podczas Mszy św. dla Stowarzyszenia św. Cecylii, 25 IX), NP VI, 2, s. 283-286; toż: *La musica sacra sia vera arte e ispiri devozione e raccoglimento*, IGP VI, 2, s. 640-644.

67. *Koncert orkiestry włoskiego radia na cześć Papieża* (Przemówienie po koncercie, 21 X), NP VI, 2, s. 377-378; toż: *Concerto della RAI in onore del Papa*, IGP VI, 2, s. 830-831.

68. *Waszą obecność w świecie uniwersytetów i kultury uczynicie jasną i wyrazistą* (Przemówienie do delegatów Federacji Włoskich Uniwersytetów Katolickich i Kościelnego Ruchu Zaangażowania Kulturalnego, 3 XII), NP VI, 2, s. 577-581; toż: *Rendete chiara ed incisiva la vostra presenza nel mondo delle università e della cultura*, IGP VI, 2, s. 1243-1249.

69. *Również ludzie kultury są solidarnie wciągnięci w proroczy obowiązek kształtowania sumień* (Przemówienie do intelektualistów europejskich, Rzym 15 XII), NP VI, 2, s. 631-636; toż: *Anche gli uomini di cultura sono coinvolti solidalmente in un impegno profetico di formazione di coscienze sensibili e capaci di dire „no” all'odio, alla violenza, al terrore*, IGP VI, 2, s. 1352-1360.

70. *Dzieło ewangelizacji kościelnej przechodzi także przez sztukę* (Przemówienie do pracowników muzeów, 20 XII), NP VI, 2, s. 655-656; toż: *L'opera di evangelizzazione della Chiesa passa anche attraverso l'arte*, IGP VI, 2, s. 1396-1397.

1984

71. *Czego Kościół oczekuje od najmłodszej instytucji Kurii Rzymskiej?* (Audycja dla Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 16 I), ORpol. 5(1984) nr 1-2, s. 25; toż: *Il Papa invita le nuove generazioni a costruire una cultura della pace*, IGP VII, 1, s. 102-106.

72. *Chrześcijańska koncepcja kultury* (Audycja generalna, 8 II), ORpol. 5(1984) nr 1-2, s. 20-21; toż: „*La cultura cristiana esiste e non dobbiamo temere di affermarlo*”, IGP VII, 1, s. 259-261.

73. *Blogostawiony Fra Angelico – sztuka jako droga doskonałości* (Homilia podczas Mszy św. z okazji obchodów Roku Świętego obchodzonego przez artystów, 18 II), ORpol. 5(1984) nr 3, s. 25; toż: *L'Angelico proclamato patrono degli artisti*, IGP VII, 1, s. 429-436.

74. *Dialog między Kościołem i kulturą podstawowy dla jutra ludzkiego* (Przemówienie do przedstawicieli świata kultury, Seul, 5 V), w: Jan Paweł II, *Wiara i kultura*, Rzym 1986, s. 258-263; toż: *Il dialogo tra Chiesa e cultura fondamentale per il futuro dell'uomo*, IGP VII, 1, s. 1264-1269.

75. *Gaudium de veritate* (Przemówienie do przedstawicieli świata nauki i kultury, 13 VI), ORpol. 5(1984) nr 7, s. 17-18; toż: *La scienza é veramente libera soltanto quando si lascia determinare dalla verità*, IGP VII, 1, s. 1704-1710.

1985

76. *Misja ewangelizacji kultury* (Przemówienie do Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 15 I), w: Jan Paweł II, *Wiara i kultura*, Rzym 1986, s. 276-279; toż: *Il dialogo Vangelo – culture promuove la civiltà dell'amore*, IGP VIII, 1, s. 97-100.

77. *Zaproponujcie światu model cywilizacji chrześcijańskiej* (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury, Quito, 30 I), ORpol. 6(1985) nr 2, s. 14-15; toż: *La sintesi tra fede e cultura conduca a una nuova era di pace e di progresso*, IGP VIII, 1, s. 278-286.

78. *Religijny wymiar sztuki* (Homilia podczas Mszy św. dla artystów, Bruksela, 20 V), w: Jan Paweł II w krajach Beneluksu i w Liechtensteinie, Warszawa 1987, s. 320-326; toż: *Un mondo senza arte difficilmente si può aprire alla fede e all'amore*, IGP VIII, 1, s. 1560-1569.

79. *Jeżeli człowiek jest pytaniem, odpowiedzią jest Chrystus* (Przemówienie podczas spotkania ze wspólnotą uniwersytecką, Louvain, 21 V), ORpol. 6(1985) nr nadzw., s. 40-41; toż: *L'università cattolica testimonia la necessit à di coltivare la verità senza alcuna esclusione*, IGP VIII, 1, s. 1598-1605.

80. *Niech mowa sztuki będzie echem boskiego Logosu* (Przemówienie podczas spotkania ze światem sztuki i kultury, Wenecja, 16 VI), ORpol. 6(1985) nr 6-7, s. 20-21; toż: *L'arte rivelatrice di trascendenza e palestra di più alta umanità*, IGP VIII, 1, s. 1876-1880.

81. *Służyć człowiekowi* (Przemówienie podczas wizyty na Uniwersytecie Ca'Foscari, Wenecja, 17 VI), NP VIII, 1, s. 981-984; toż: *Cultura e ricerca scientifica non devono essere complici nella corsa alle armi*, IGP VIII, 1, s. 1892-1897.

82. *Przedstawicielom kultury życzę wolności słowa* (Homilia podczas Mszy św. dla „Scholae cantorum”, 29 IX), NP VIII, 2, s. 411-412; toż: *La sacra musica deve esprimere la verità del mistero di Cristo*, IGP VIII, 2, s. 794-801.

83. *Ukazywać wielkie wartości człowieka w świetle nauki i wiary chrześcijańskiej* (Przemówienie do świata kultury, 19 X), NP VIII, 2, s. 533-536; toż: *Ravvivare i grandi valori dell'uomo alla luce della scienza e della fede cristiana*, IGP VIII, 2, s. 1035-1039.

84. *Wierność słowu i prawdzie w celu utrzymania poprawnego dialogu między nauką a kulturą* (Przemówienie do rektorów uniwersytetów Towarzystwa Jezusowego, 9 XI), NP VIII, 2, s. 632-636; toż: *Fedeltà alla Parole e alla verità sull'uomo per il corretto dialogo tra fede e cultura*, IGP VIII, 2, s. 1227-1232.

85. *Doceniać dawną spuściznę muzyczną, tworząc nowe formy zdolne wyrazić sacrum* (Przemówienie podczas otwarcia siedziby Instytutu Muzyki Sakralnej, 21 XI), NP VIII, 2, s. 691-693; toż: *Valorizzare l'antico patrimonio musicale con forme nuove capaci di esprimere il sacro*, IGP VIII, 2, s. 1340-1343.

1986

86. *Dialog i ewangelizacja* (Przemówienie do Plenarnego Zgromadzenia Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 13 I), NP IX, 1, s. 50-52; toż: *Il Sinodo 1985: L'inculturazione del Vangelo al cuore della missione della Chiesa nel mondo*, IGP IX, 1, s. 107-110.

87. *Talent jest darem Bożym* (Przemówienie do Związku Katolickiego Artystów Włoskich, 1 III), NP IX, 1, s. 285-287; toż: *Il talento dell'arte è dono di Dio*, IGP IX, 1, s. 565-568.

88. *Odpowiedzialność wierzących za wzrost kultury człowieka* (Orędzie do krajowej konferencji na temat Kultury Człowieka w Bombaju, 11 III), NP IX, 1, s. 342-345; toż: *La responsabilità dei credenti per la crescita culturale dell'uomo*, IGP IX, 1, s. 674-679.

89. *Wiara inspiruje twórczość artystyczną* (Przemówienie do uczestników Kongresu Studiów „Ewangelizacja i dobra kultury Kościoła we Włoszech”, 2 V), NP IX, 1, s. 606-608; toż: *La fede esercita sulla produzione artistica una funzione illuminante ed ispiratrice*, IGP IX, 1, s. 1199-1202.

90. *Muzyka wezwaniem do rozważania piękna* (Przemówienie do zespołu filharmonii z Cannobio, 17 V), NP IX, 1, s. 736-737; toż: *Arte musicale: un appello a meditare la bellezza*, IGP IX, 1, s. 1455-1456.

91. *Muzyka wyrazem wspólnoty między narodami i kulturami* (Przemówienie do artystów, Genua, 19 VI), NP IX, 1, s. 921-922; toż: *La musica: strumento di comunione tra i popoli e le culture*, IGP IX, 1, s. 1857-1859.

92. *We wspólnym wysiłku tworzenia nowego społeczeństwa* (Spotkanie z intelektualistami, Medellin 5 VII), ORpol. 7(1986) nr 7, s. 24-25; toż: *L'università deve servire al Paese per costruire una nuova società*, IGP IX, 2, s. 166-172.

93. *Nauka i perspektywy człowieka* (Przemówienie do uczestników kolokwium „Nauka, filozofia i teologia”, Rzym, 5 IX), ORpol. 7(1986) nr 9, s. 17; toż: *“Vivete le indicazioni della «Gaudium et Spes» alla luce del progresso scientifico”*, IGP IX, 2, s. 534-537.

94. *L'arte alleata preziosa della fede* [Sztuka cennym sprzymierzeńcem wiary] (Przemówienie do Międzynarodowego Kongresu Artystów Chrześcijańskich, 14 X), IGP IX, 2, s. 1024-1028.

95. *Wspólnie realizujcie projekt humanizacji świata* (Przemówienie do młodzieży, 19 X), ORpol. 7(1986) nr 11-12, s. 6-7; toż: *Giovani, umanizzate la terra*, IGP IX, 2, s. 1112-1123.

96. *Mądrość i etyka – granice nauki* (Przemówienie na uroczystej sesji z okazji 50-lecia Papieskiej Akademii Nauk, 28 X), ORpol. 8(1987) nr 2, s. 10, 30; toż: *Nucleare, ecologia, genetica: le frontiere della scienza interpellano sempre più la responsabilità dell'uomo*, IGP IX, 2, s. 1274-1285.

97. *Wasze losy związane są z prawdą* (Wizyta w Uniwersytecie, Sydney, 26 XI), ORpol. 8(1987) nr 2, s. 23-24; toż: *Per sua natura la scienza è in ultima teocentrica*, IGP IX, 2, s. 1667-1674.

98. *Pozwólcie, by Ewangelia przenikała waszą kulturę* (Homilia podczas Mszy św. w „Domain Park” w Auckland, 22 XI), ORpol. 8(1987) nr 1, s. 22-23; toż: *Lasciate che il Vangelo continui a penetrare e a permeare la vostra cultura*, IGP IX, 2, s. 1538-1546.

1987

99. *Spotkanie z nowożytnymi kulturami i inkulturacja* (Przemówienie do Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 17 I), ORpol. 8(1987) nr 1, s. 13; toż: *„Fate maturare negli spiriti l'urgenza dell'incontro del Vangelo con le culture vive”*, IGP X, 1, s. 121-126.

100. *Muzyka łączy ludzi i uszlachetnia* (Audycja dla chóru akademickiego z Zagrzebia, 17 I), ORpol. 8(1987) nr 1, s. 4; toż: *La musica avvicina gli uomini ai valori dello spirito*, IGP X, 1, s. 127-128.

101. *La cultura è speranza ed il cristiano se ne fa interprete* [Kultura jest nadzieją a chrześcijanin staje się jej interpretatorem] (Przemówienie do członków Instytutu «Carlo Tincani», Bolonia, 24 I), IGP X, 1, s. 181-184.

102. *Solo Cristo può offrire il principio di unità al mondo del sapere umano e della cultura* [Tylko Chrystus może dać zasadę jedności światu ludzkiego poznania i kultury] (Homilia podczas Mszy św. dla środowisk uniwersyteckich Rzymu, 26 III), IGP X, 1, s. 821-828.

103. *Kultura solidarności* (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury, 3 IV), ORpol. 8(1987) nr 4, s. 22; toż: *È compito dell'intellettuale oggi promuovere la cultura della solidarietà*, IGP X, 1, s. 998-1006.

104. *Comunicazione, universalità, senso di umanità sono i valori autentici di ogni vera cultura* [Komunikacja, powszechność, sens człowieczeństwa – autentycznymi wartościami każdej prawdziwej kultury] (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury, Buenos Aires, 12 IV), IGP X, 1, s. 1292-1299.

105. *O nowe spotkanie Ewangelii i kultury* (Homilia podczas Mszy św., Augsburg, 3 V), ORpol. 8(1987) nr 8, s. 20-21; toż: *Dalla testimonianza cristiana può scaturire in questa Europa un nuovo incontro tra il Vangelo e la cultura*, IGP X, 2, s. 1565-1574.

106. *Jakie są perspektywy tego pokolenia?* (Przemówienie w auli Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 9 VI), ORpol. 8(1987) nr 5, s. 11-12; toż: *La società attende dalle sue Università il consolidamento della propria soggettività*, IGP X, 2, s. 2054-2063.

107. *Jeżeli służysz prawdzie, służysz wolności, wyzwalanii człowieka i narodu* (Przemówienie podczas liturgii Słowa, Lublin, KUL, 9 VI), ORpol. 8(1987) nr 5, s. 13-14; toż: *Università! Alma Mater! Se servi la verità, servi la libertà, la liberazione dell'uomo e della nazione. Servi la vita!*, IGP X, 2, s. 2064-2072.

108. *Trzeba, abyście trwali i pomagali trwać innym* (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury i sztuki, Kościół św. Krzyża, Warszawa, 13 VI), ORpol. 8(1987) nr 5 bis, s. 15-16; toż: *Dalla cultura e dall'etica scaturiscono un'economia ed un lavoro degni dell'uomo*, IGP X, 2, s. 2214-2220.

109. *Czy Kościół i świat nauki są gotowe do podjęcia ścisłej współpracy?* (Przemówienie do uczestników kongresu zorganizowanego przez watykańskie Obserwatorium Astronomiczne, 26 IX), ORpol. 8(1987) nr 9-10, s. 8.

1988

110. *Maryja natchnieniem muzyki* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 1 I), ORpol. 9(1988) nr 1, s. 19-20; toż: *Dal mattino della vita fino al tramonto si levi nel canto l'invocazione a Maria*, IGP XI, 1, s. 9-10.

111. *Ażeby ziemia nie zamieniła się w pustynię* (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami świata nauki i sztuki, 26 VI), ORpol. 9(1988) nr 8, s. 22; toż: *Non si può ridurre la terra ad un deserto! Il bene e l'amore salveranno il mondo*, IGP XI, 2, s. 2201-2207.

112. „*Il Papa vi domanda oggi ancora una volta di 'operare la verità' per il bene dell'uomo*” [Papież prosi was dzisiaj jeszcze raz o „czynienie prawdy” dla dobra człowieka] (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami sesji plenarnej Papieskiej Akademii Nauk, 31 X), IGP XI, 3, s. 1397-1402.

113. *L'Università deve essere un luogo di coerenza intellettuale che formi all'autonomia, alla responsabilità e al vivere autenticamente* [Uniwersytet powinien być miejscem intelektualnej rzetelności, które wychowuje do autonomii, odpowiedzialności i autentycznego życia] (Homilia podczas Mszy św. dla środowisk uniwersyteckich Rzymu, 13 XII), IGP XI, 4, s. 1854-1860.

1989

114. *Misja uniwersytetu wobec osoby ludzkiej* (Przemówienie podczas spotkania ze środowiskiem uniwersyteckim, Uppsala, Szwecja, 9 VI), ORpol. 10(1989) nr 9, s. 26-27; toż: *La dignità umana può essere salvaguardata soltanto se la persona è considerata inviolabile dal concepimento fino alla morte naturale*, IGP XII, 1, s. 1608-1615.

115. *Sens życia polega na dawaniu* (Homilia do młodzieży z krajów skandynawskich, Vadstena, 10 VI), ORpol. 10(1989) nr 9, s. 29-30; toż: *Giovani del nord: ricordate che il significato più ricco della vita risiede nel donare*, IGP XII, 1, s. 1628-1629.

116. *Więzi pomiędzy Kościołem i kulturą Jawy wywodzą się z tajemnicy Wcielenia* (Homilia podczas Mszy św., Yogyakarta, Indonezja, 10 X), ORpol. 10(1989) nr 12, s. 15-16; toż: *Offrite alla Chiesa le ricchezze della cultura indonesiana, offrite all'Indonesia le ricchezze della fede cattolica*, IGP XII, 2, s. 828-833.

117. *Quando la conoscenza diventa amore, la teologia dimostra di essere l'intimo tesoro dell'uomo* [Kiedy poznanie staje się miłością, teologia okazuje się ukrytym skarbem człowieka] (Homilia podczas Mszy św. na rozpoczęcie roku akademickiego, 27 X), IGP XII, 2, s. 1956-1059.

1990

118. *Jaką przyszłość mamy budować?* (Przemówienie do członków Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 12 I), ORpol. 11(1990) nr 1, s. 12; toż: *Crollano muri, si aprono fron-*

tiere ma permangono enormi barriere tra le speranze di giustizia e la loro realizzazione nel mondo, IGP XIII, 1, s. 58-62.

119. *Macie się stać objawieniem Pana dla ludów i kultur afrykańskich* (Przemówienie do kapłanów i zakonnic, Bamako, 28 I), ORpol. 11(1990) nr 2-3, s. 18-19; toż: *La Chiesa in Africa sia una vera epifania del Signore per i popoli di ogni cultura che vivono nel continente*, IGP XIII, 1, s. 260-265.

120. *Wobec dzieła genialnego artysty* (Przemówienie do uczestników międzynarodowego sympozjum „Michał Anioł i Kaplica Sykstyńska”, 31 III), ORpol. 11(1990) nr 2-3, s. 16; toż: *Nell'arte del Buonarroti il dramma e la rinascita spirituale di un'epoca*, IGP XIII, 1, s. 795-797.

121. *Co stanie się z człowiekiem?* (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury, St. Julians, 27 V), ORpol. 11(1990) nr 7-8, s. 20; toż: *La cultura europea è chiamata a rendere conto della fede cristiana che ha dato forma ai suoi popoli*, IGP XIII, 1, s. 1436-1441.

122. *Nauka w kontekście kultury* (Przemówienie podczas spotkania z Papieską Akademią Nauk, 29 X), ORpol. 11(1990) nr 10-11, s. 15; toż: *Dobbiamo congiungere le forze vive della scienza e della religione per preparare i contemporanei alla sfida dello sviluppo integrale*, IGP XIII, 2, s. 961-967.

1991

123. *Chiesa e università hanno segnato e fecondato la traiettoria millenaria dell'Europa* [Kościoł i uniwersytet nazaczyły i zainspirowały tysiąc lat rozwoju Europy] (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami Forum Rektorów Uniwersytetów Europejskich, Uniwersytet La Sapienza, 19 IV), IGP XIV, 1, s. 801-807.

124. *Jak być narodem zmartwychwstałym?* (Przemówienie do przedstawicieli świata kultury, Warszawa, 8 VI), ORpol. 12(1991) nr 6, s. 28-30; toż: *La Polonia sente l'imperativo della risurrezione*, IGP XIV, 1, s. 1607-1614.

125. *Kościół spogląda z wielkim szacunkiem na twórców i krzewicieli kultury* (Przemówienie do przedstawicieli świata nauki i kultury, 17 VIII), ORpol. 12(1991) nr 8-9, s. 9-11; toż: *Non privare i giovani del diritto ad una educazione comprensiva degli elementi fondamentali della fede*, IGP XIV, 2, s. 314-321.

126. *Trzeba na nowo ukazać Europie wartość i piękno kultury chrześcijańskiej* (Audiencja z okazji 10-lecia Fundacji Jana Pawła II, 26 IX), ORpol. 12(1991) nr 9-10, s. 40-41; toż: *La „Fondazione Giovanni Paolo II” è stata creata per servire la cultura, la tradizione e la Nazione polacca*, IGP XIV, 2, s. 650-655.

127. *Potrzeba współpracy między nauką, kulturą i wiarą* (Audiencja dla uczestników seminarium „Nauka w kontekście ludzkiej kultury”, 4 X), ORpol. 12(1991) nr 12, s. 32-33; toż: *Promuovere la dimensione etica del progresso tecnologico per edificare una società che sia a misura dell'uomo*, IGP XIV, 2, s. 734-740.

128. *Ewangelizacja kultur* (Przemówienie do uczestników sympozjum przedsynodalnego, 31 X), ORpol. 13(1992) nr 1, s. 58-59; toż: *Siete chiamati a fare in modo che la nuova evangelizzazione sia l'incontro tra la parola di vita e le culture d'Europa*, IGP XIV, 2, s. 1038-1044.

1992

129. *Dialog między kulturami i wiarą* (Przemówienie do członków Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 10 I), ORpol. 13(1992) nr 7, s. 29-32; toż: *Suscitare una nuova cultura dell'amore e della speranza, ispirata dalla verità*, IGP XV, 1, s. 46-52.

130. „*Silmy się dobrze myśleć*” (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami świata nauki i kultury, Triest, 2 V), ORpol. 13(1992) nr 6, s. 14-16; toż: *Superare condizionamenti e pregiudizi per cogliere l'incontro tra fede e scienza*, IGP XV, 1, s. 1282-1287.

1993

131. *Dialog między nauką a wiarą* (Przemówienie podczas wizyty w Międzynarodowym Centrum Naukowym im. Ettore Majorany, Erice, Sycylia, 8 V), ORpol. 14(1993) nr 7, s. 12-15; toż: *Scienza e fede sono entrambe dono di Dio e in lui trovano il loro principio di unità*, IGP XVI, 1, s. 1107-1114.

132. *Nowe przymierze między Kościołem a kulturą* (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury i nauki, Wilno, 5 IX), ORpol. 14(1993) nr 12, s. 16-19; toż: *Tra la Chiesa e la cultura è necessaria e urgente una „nuova alleanza”*, IGP XVI, 2, s. 641-646.

133. *Człowiek w centrum społecznej nauki Kościoła* (Przemówienie do przedstawicieli świata nauki i kultury, Ryga, 9 IX), ORpol. 14(1993) nr 12, s. 36-38; toż: *La dottrina sociale della Chiesa indica i principi che devono orientare una società degna dell'uomo*, IGP XVI, 2, s. 712-718.

134. „*Contribuite con la vostra scienza a seminare germi di umanità*” [Niech wasza nauka służy rozsiewaniu ziaren człowieczeństwa] (Przemówienie podczas spotkania z delegacją Królewskiej Akademii Nauk z Hiszpanii, 23 X), IGP XVI, 2, s. 1095-1097.

1994

135. *Sztuka na usługach wiary* (Przemówienie do uczestników plenarnego zgromadzenia Papieskiej Rady do Spraw Środków Społecznego Przekazu, 4 III), ORpol. 15(1994) nr 5, s. 15-16; toż: *I „Media” devono essere i nostri occhi aperti sulle sofferenze e sulle aspirazioni dell'intera umanità*, IGP XVII, 1, s. 599-602.

136. *Bądźcie godni waszego dziedzictwa wiary i kultury* (Przemówienie podczas inauguracji nowenny za Italię i z Italią, 15 III), ORpol. 15(1994) nr 5, s. 29-32; toż: *La grande preghiera per l'Italia e con l'Italia*, IGP XVII, 1, s. 703-710.

137. *Miłość natchnieniem kultury chrześcijańskiej* (Przemówienie do uczestników plenarnego posiedzenia Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 18 III), ORpol. 15(1994) nr 5, s. 22-24; toż: *In un mondo bisognoso di unità e di amore, la fede apre nuovi orizzonti al genio creativo dell'uomo*, IGP XVII, 1, s. 739-744.

138. *Kaplica Sykstyńska mówi o wielkości Boga* (Przemówienie podczas odsłonięcia odrestaurowanego „Sądu Ostatecznego” Michała Anioła, 8 IV), ORpol. 15(1994) nr 5, s. 32-34; toż: *La Cappella Sistina esprime la speranza di un mondo trasfigurato*, IGP XVII, 1, s. 899-909.

139. *Badania naukowe i etyka* (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami sesji plenarnej Papieskiej Akademii Nauk, 28 X), ORpol. 16(1995) nr 2, s. 43-45; toż: *È necessario determinare le condizioni etiche della ricerca. Quando è in causa l'uomo si va oltre la sola scienza*, IGP XVII, 2, s. 562-569.

1995

140. *Kino nośnikiem kultury i wartości* (Orędzie na XXIX Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, 6 I), ORpol. 16(1995) nr 5, s. 4-5; toż: „*Cinema, veicolo di cultura e di proposita di valori*”, IGP XVIII, 1, s. 33-38.

141. *Chrześcijaństwo i kultura* (Przemówienie podczas audyencji dla profesorów i pracowników naukowych krakowskiej ASP, 1 V), ORpol. 16(1995) nr 6, s. 60-61.

142. *La ricerca scientifica è di grande beneficio per l'umanità quando sintetizza e consolida le conoscenze derivanti da altre fonti quali la letteratura, la filosofia e la teologia* [Badania naukowe przynoszą wielką korzyść ludzkości, kiedy syntetyzują i uzasadniają poznanie pochodzące z innych źródeł, takich jak literatura, filozofia i teologia] (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami kursu zorganizowanego przez Watykańskie Obserwatorium Astronomiczne, 7 VII), IGP XVIII, 2, s. 55-57.

143. *W służbie kultury* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 6 VIII), ORpol. 16(1995) nr 10, s. 53-54; toż: *Le donne protagoniste di cultura*, IGP XVIII, 2, s. 175-178.

144. *Chrystus naszym Nauczycielem* (Homilia podczas Mszy św. na rozpoczęcie roku akademickiego, 20 X), ORpol. 17(1996) nr 1, s. 43-44; toż: *L'importanza attribuita da Dio all'uomo sia al centro della vostra attenzione e della vostra attività accademica*, IGP XVIII, 2, s. 894-897.

1996

145. *Przyszłość narodów i kultur zaczyna się w rodzinie* (Homilia podczas Mszy św., Managua, 7 II), ORpol. 17(1996) nr 5, s. 23-25; toż: „*Maria, Regna della pace, ti rendiamo grazie per la pace e la libertà di cui godono i Paesi dell'America Centrale*”, IGP XIX, 1, s. 246-252.

146. *Dialog chrześcijaństwa z kulturą* (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami świata nauki i sztuki, Maribor (Słowenia), 19 V), ORpol. 17(1996) nr 7-8, s. 16-18; toż: *Questa è l'ora della verità per l'Europa*, IGP XIX, 1, s. 1296-1300.

147. *Zrozumieć wszechświat i człowieka* (Przemówienie do uczestników sympozjum zorganizowanego przez Watykańskie Obserwatorium Astronomiczne, 28 VI), ORpol. 17(1996) nr 9, 45; toż: *La ricerca scientifica deve basarsi sulla verità*, IGP XIX, 1, s. 1634-1635.

148. *Dar dla człowieka* (Przemówienie po koncercie w Auli Pawła VI, 31 X), ORpol. 18(1997) nr 1, s. 21-22; toż: *La mia gratitudine alle persone che ho incontrato sulla mia strada e mi hanno aiutato nel cammino percorso in tutti questi anni*, IGP XIX, 2, s. 623-624.

149. *Wymowa ikony* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 17 XI), ORpol. 18(1997) nr 1, s. 45-46; toż: *Le ricchezze spirituali della Chiesa, ad Oriente e ad Occi-*

dente, non potranno brillare in tutto il loro splendore senza una testimonianza di piena riconciliazione, IGP XIX, 2, s. 716-719.

150. *O nową wiosnę kultury chrześcijańskiej* (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami akademii papieskich, 28 XI), ORpol. 18(1997) nr 2, s. 45-46; toż: *Le pontificie Accademie verso il Grande Giubileo dell'anno 2000*, IGP XIX, 2, s. 773-778.

151. *Quando la ricerca sembra sfiorare misteriose frontiere, il dialogo tra fede e scienza diviene più urgente e ricco di prospettive* [Kiedy badania wydają się dotykać granic tajemnicy, dialog między wiarą a nauką staje się nagły i bogaty w perspektywy] (List do uczestników sesji Papieskiej Akademii Nauk, 29 XI), IGP XIX, 2, s. 787-789.

152. *Piękno kształtem miłości* (Medytacja na placu Hiszpańskim, 8 XII), ORpol. 18(1997) nr 2, s. 11-12; toż: „*Veniamo qui per trovare la fonte dello stupore, avvinti dalla bellezza spirituale di Maria*”, IGP XIX, 2, s. 946-948.

1997

153. *O syntezę wiary i kultury* (Przemówienie do uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 14 III), ORpol. 18(1997) nr 6, s. 33-34; toż: *Il Vangelo non minaccia né impoverisce le culture ma dona loro un supplemento di gioia, di libertà e di verità*, IGP XX, 1, s. 433-436.

154. *Miłość i służba nadają sens waszemu życiu* (Tekst przemówienia przekazany młodzieży, 21 VIII), ORpol. 18(1997) nr 10, s. 17-19; toż: *La fraternità bandisce la volontà di potenza e il servizio bandisce la tentazione del potere*, IGP XX, 2, s. 160-165.

155. *Wiara musi kształtować wasze postępowanie* (Homilia podczas czuwania modlitewnego z młodzieżą świata, 23 VIII), ORpol. 18(1997) nr 10, s. 27-29; toż: *Il battesimo è il segno che Dio ci ha raggiunti sulla via e che trasforma la nostra storia in una storia santa*, IGP XX, 2, s. 192-200.

156. *Sztuka i kultura w służbie ewangelizacji* (Przesłanie do uczestników II Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Komisji do Spraw Kościelnych Dóbr Kultury, 25 IX), ORpol. 18(1997) nr 12, s. 4-5; toż: *I beni culturali possono aiutare l'anima nella ricerca della cose divine e costituire pagine ininteressanti di catechesi e di asceti*, IGP XX, 2, s. 390-394.

157. *L'umanesimo cristiano risponde alle esigenze dell'uomo deluso dalle utopie che hanno segnato il XX secolo* [Humanizm chrześcijański odpowiada na potrzeby człowieka rozczarowanego utopiami, które naznaczyły wiek dwudziesty] (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami sesji akademii papieskich, 3 XI), IGP XX, 2, s. 733-736.

158. *Rola kina w kształtowaniu osobowości człowieka* (Przemówienie do uczestników sympozjum „Kino nośnikiem wartości duchowych i kulturowych”, 1 XII), ORpol. 19(1998) nr 3, s. 53-54; toż: *Il cinema, ben usato, può contribuire alla crescita di un vero umanesimo*, IGP XX, 2, s. 904-907.

1998

159. *Polska potrzebuje ludzi ukształtowanych w szkole miłości Chrystusa* (Przemówienie do biskupów, 16 I), ORpol. 19(1998) nr 3, s. 30-32; toż: *Le ferite provocate dal*

sistema comunista possono essere garantite soltanto dall'amore divino e umano, il cui segno è il Cuore di Cristo, IGP XXI, 1, s. 128-136.

160. *W Chrystusie każda kultura jest otoczona szacunkiem i miłością* (Przemówienie do przedstawicieli świata kultury, Hawana, 23 I), ORpol. 19(1998) nr 3, s. 18-20; toż: *La fiaccola che appare sullo stemma di questo Ateneo non è soltanto memoria ma è anche progetto*, IGP XXI, 1, s. 183-188.

161. *Poszanowanie praw człowieka częścią integralną każdej kultury* (Do uczestników I Światowego Kongresu poświęconego Duszpasterstwu Praw Człowieka, 4 VII), ORpol. 19(1998) nr 12, s. 28-29; toż: *La presistenza della povertà estrema che contrasta con l'opulenza di una parte delle popolazioni è oggi un autentico scandalo in un mondo segnato da grandi progressi umanistici e scientifici*, IGP XXI, 2, s. 18-23.

162. Encyklika *Fides et ratio* (14 IX), ORpol. 19(1998) nr 11, s. 4-40; toż: „*Fides et Ratio*”, IGP XXI, 2, s. 375-454.

163. *Dialog między kulturą, nauką i wiarą* (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami świata nauki i kultury, Zagrzeb, Chorwacja, 3 X), ORpol. 19(1998) nr 12, s. 10-11; toż: *Il servizio all'uomo è il punto d'incontro tra la Chiesa ed il mondo scientifico e culturale*, IGP XXI, 2, s. 642-646.

164. *Aby głębiej zrozumieć tajemnicę Boga, człowieka i stworzenia* (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami sesji plenarnej Papieskiej Akademii Nauk, 27 X), ORpol. 20(1999) nr 2, s. 48-49; toż: *La conoscenza della fede, fondata sulla verità rivelata, non viene esclusa dalla conoscenza ottenuta per via razionale*, IGP XXI, 2, s. 849-853.

165. *Conservare la memoria del ricco patrimonio cristiano è creare vincoli nuovi tra la fede e le culture* [Zachowywanie pamięci bogatego chrześcijańskiego dziedzictwa jest tworzeniem nowych więzów między wiarą a kulturami] (Przemówienie podczas spotkania z członkami francuskiej placówki naukowej w Rzymie, 9 XI), IGP XXI, 2, s. 962-964.

166. *L'investigazione scientifica, fatta di applicazione, di entusiasmo e di ardimento intellettuale, mai può ignorare la dimensione umanistica* [Badania naukowe prowadzone z zaangażowaniem, entuzjazmem i intelektualną odwagą nie mogą pominąć wymiaru humanistycznego] (Przemówienie podczas wizyty w prywatnym uniwersytecie LUISS, Rzym, 17 XI), IGP XXI, 2, s. 1025-1028.

1999

167. *Chrystus – źródło nowej kultury dla Europy* (Przemówienie do uczestników przedsynodalnego sympozjum poświęconego Europie, 14 I), ORpol. 20(1999) nr 3, s. 20-21; toż: *La ricerca della verità sia il motore delle relazioni tra i popoli per evitare che, in un continente senza frontiere, nascano nuove barriere ideologiche*, IGP XXII, 1, s. 53-56.

168. *Zrównoważony rozwój* (Przemówienie podczas spotkania z członkami Papieskiej Akademii Nauk, 12 III), ORpol. 20(1999) nr 5-6, s. 56-57; toż: *Affinchè il pianeta sia abitabile in futuro, occorre fermare una ricerca infinita e sfrenata di beni materiali*, IGP XXII, 1, s. 511-515.

169. *List Ojca Świętego Jana Pawła II do artystów* (4 IV), ORpol. 20(1999) nr 5-6, s. 4-11; toż: *Lettera agli artisti*, IGP XXII, 1, s. 704-722.

170. *Odpowiedzialność ludzi nauki i kultury za prawdę* (Przemówienie podczas spotkania z rektorami wyższych uczelni w Polsce, Toruń, 7 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 28-29; toż: *Il compito degli uomini di cultura oggi: offrire al mondo la speranza che nasce dalla verità*, IGP XXII, 1, s. 1233-1239.

171. *Czerpcie z dziedzictwa przeszłości, aby kształtować przyszłość* (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami świata nauki i kultury, Tbilisi, Gruzja, 9 XI), ORpol. 21(2000), nr 1, s. 25-27; toż: *Gli uomini e le donne impegnati nella cultura metano la propria creatività al servizio della promozione della vita in tutta la sua verità, bellezza e bontà*, IGP XXII, 2, s. 861-865.

172. *Dall' "Universitas" medievale all'Università del Terzo Millennio: dalla formazione dell'identità europea alla nuova coscienza di appartenenza all'intera famiglia umana di uomini e popoli* [Od średniowiecznej „universitas” po uniwersytet trzeciego tysiąclecia: od kształtowania się tożsamości europejskiej po nową świadomość przynależności do rodziny ludzkiej] (Przemówienie podczas wizyty w Papieskim Uniwersytecie Laterańskim, 16 XI), IGP XXII, 2, s. 913-918.

173. *Chrześcijański humanizm* (Przemówienie do uczestników Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady do Spraw Kultury, 19 XI), ORpol. 21(2000) nr 3, s. 36-37; toż: *Alla vigilia del Giubileo „proseguite nello sforzo di far conoscere il Signore a quanti sono immersi nel relativismo e nell'indifferenza”*, IGP XXII, 2, s. 954-958.

174. *Służyć człowiekowi* (Homilia podczas Mszy św. dla środowisk uniwersyteckich Rzymu, 14 XII), ORpol. 21(2000) nr 2, s. 38-39; toż: *Ai giovani appartiene il nuovo secolo, il nuovo millennio. Auguro loro di entrare in questo tempo con la forza di Cristo!*, IGP XXII, 2, s. 1167-1170.

2000

175. *Świątynia sztuki i kultury* (Przemówienie z okazji inauguracji nowego wejścia do Muzeów Watykańskich, 7 II), ORpol. 21(2000) nr 4, s. 39-40; toż: *La Chiesa rinnova la volontà di dialogare con l'umanità nel segno dell'arte e della cultura*, IGP XXIII, 1, s. 153-155.

176. *Piękno naszym powołaniem otrzymanym od Boga* (Przemówienie z okazji Jubileuszu Artystów, 18 II), ORpol. 21(2000) nr 4, s. 28-29; toż: *„La conversione del cuore è opera d'arte comune dello Spirito e della nostra libertà”*, IGP XXIII, 1, s. 208-212.

177. *Dobra kultury w służbie człowieka i Ewangelii* (Przemówienie do uczestników Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Komisji do Spraw Kościelnych Dóbr Kultury, 31 III), ORpol. 21(2000) nr 6, s. 49-50; toż: *La Chiesa, esperta in umanità, utilizza i beni culturali per la promozione di un autentico umanesimo*, IGP XXIII, 1, s. 503-506.

178. *Poszukiwania naukowe muszą szanować godność każdej ludzkiej istoty* (Przemówienie podczas spotkania z naukowcami w rzymskim Pałacu Kongresów, 29 VIII), ORpol. 21(2000) nr 11-12, s. 37-39; toż: *„I trapianti sono una grande conquista della scienza a servizio dell'uomo. Il criterio fondamentale di valutazione risiede nella difesa e promozione del bene integrale della persona umana”*, IGP XXIII, 2, s. 280-285.

179. *List Ojca Świętego z okazji Kongresu Kultury Chrześcijańskiej w Lublinie* (5 IX), ORpol. 21(2000) nr 10, s. 57-58.

180. *Uniwersytet w służbie nowego humanizmu* (Przemówienie podczas Jubileuszu Nauczycieli Akademickich, 9 IX), ORpol. 21(2000) nr 11-12, s. 6-8; toż: *„Senza orien-*

tamento alla verità, la cultura è destinata a cadere nell'effimero, abbandonandosi alla volubilità delle opinioni e magari consegnandosi alla prepotenza, spesso subdola, dei più forti", IGP XXIII, 2, s. 355-360.

181. *Dialog między kulturami drogą do cywilizacji miłości i pokoju* (Orędzie [...] na XXXIV Światowy Dzień Pokoju, 8 XII), ORpol. 22(2001) nr 2, s. 24-29; toż: *Dialogo tra le culture per una civiltà dell'amore e della pace*, IGP XXIII, 2, s. 1062-1076.

2001

182. *Uniwersytet miejscem zdobywania wiedzy i kształtowania sumienia* (Przemówienie podczas spotkania z rektorami wyższych uczelni w Polsce, Castel Gandolfo, 30 VIII), ORpol. 22(2001) nr 10, s. 11-13; toż: „*L'autonomia delle scienze finisce là dove la retta coscienza dello scienziato riconosce il male del metodo, dell'esito o dell'effetto*”, IGP XXIV, 2, s. 223-228.

183. *Europa potrzebuje nowego zaczynu intelektualnego* (Homilia podczas Mszy św. dla środowisk uniwersyteckich Rzymu, 11 XII), ORpol. 23(2002) nr 2, s. 16-17; toż: „*Griodate, giovani universitari, con la vostra fede e lavorate per un'Università degna dell'uomo, al servizio della società in modo critico*”, IGP XXIV, 2, s. 1100-1104.

184. *Kształtujcie duchowe oblicze Polski i Europy* (Przemówienie do delegacji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 15 XII), ORpol. 23(2002) nr 3, s. 55-56; toż: *Un compito grande: contribuire a formare il volto spirituale non soltanto della Polonia ma dell'intera Europa*, IGP XXIV, 2, s. 1119-1122.

2002

185. *Europa potrzebuje Jezusa Chrystusa* (Przemówienie do uczestników Międzynarodowego Forum Fundacji im. Alcede de Gasparego, 23 II), ORpol. 23(2002) nr 5, s. 52-53; toż: „*L'Europa conservi e faccia fruttificare la sua eredità cristiana*”, IGP XXV, 1, s. 256-258.

186. *Wychowywać do solidarności* (Do uczestników VIII Zgromadzenia Ogólnego Papieskiej Akademii Nauk Społecznych, 11 IV), ORpol. 23(2002) nr 6, s. 28-29; toż: *Educare alla solidarietà*, IGP XXV, 1, s. 535-538.

187. *Potrzebny jest dialog z kulturą, nauką i oświatą* (Przemówienie do członków Międzynarodowego Ośrodka Katolickiego przy UNESCO, 10 V), ORpol. 23(2002) nr 10-11, s. 26-27; toż: „*Accogliete le grandi sfide culturali del nostro tempo apportando risposte degne della persona umana*”, IGP XXV, 1, s. 717-719.

188. *Wiara w Boga pomaga odkrywać prawdę, dobro i piękno* (Przemówienie do przedstawicieli wspólnot religijnych, 22 V), ORpol. 23(2002) nr 7-8, s. 15-16; toż: „*Basta con la guerra in nome di Dio! Fino a quando avrò, io griderò: 'Pace, nel nome di Dio'*”, IGP XXV, 1, s. 840-847.

189. *Europa musi odnaleźć swą głęboką tożsamość* (Przemówienie do przedstawicieli świata nauki, kultury i sztuki, 24 V), ORpol. 23(2002) nr 7-8, s. 23-25; toż: *L'opera dei santi Cirillo e Metodio contributo eminente al formarsi delle comuni radici cristiane dell'Europa*, IGP XXV, 1, s. 874-882.

190. *Bezcenne dziedzictwo wiary i kultury* (Przemówienie w prawosławnym monasterze, 25 V), ORpol. 23(2002) nr 7-8, s. 25-26; toż: *Il monacheismo orientale, insieme*

con quello occidentale, costituisce un grande dono per tutta la Chiesa, IGP XXV, 1, s. 883-692.

191. *Di fronte alla tragedia dell'umanesimo ateo, è compito dei credenti annunciare e testimoniare che il vero umanesimo si manifesta in Cristo* [Wobec tragedii humanizmu ateistycznego zadaniem wierzących jest głoszenie, że prawdziwy humanizm objawia się w Chrystusie, i dawanie temu świadectwa] (Przesłanie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Akademii św. Tomasza z Akwinu, 21 VI), IGP XXV, 1, s. 1037-1040.

192. *Kościół potrzebuje sztuki, aby głosić orędzie Ewangelii* (Przemówienie do uczestników IV Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Komisji ds. Kościelnych Dóbr Kultury, 19 X), ORpol. 24(2003) nr 1, s. 33-34; toż: *Si intensifichi un fecondo dialogo con gli artisti contemporanei per favorire l'incontro e l'abbraccio fra la Chiesa e l'arte*, IGP XXV, 2, s. 570-572.

193. *Odkrywać zdumiewającą prawdę o człowieku i świecie* (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami zgromadzenia plenarnego Papieskiej Akademii Nauk, 11 XI), ORpol. 24(2003) nr 2, s. 34-35; toż: *All'inizio di questo nuovo secolo gli scienziati facciano udire la propria voce con maggiore autorità nella causa della pace nel mondo*, IGP XXV, 2, s. 697-699.

2003

194. *Badania biomedyczne w świetle rozumu i wiary* (Przemówienie do uczestników zgromadzenia ogólnego Papieskiej Akademii „Pro Vita”, 24 II), ORpol. 24(2003) nr 6, s. 33-34; toż: *Occorrono un movimento di pensiero e una nuova cultura di alto profilo etico e di ineccepibile valore scientifico per promuovere un progresso autenticamente umano nella ricerca*, IGP XXVI, 1, s. 268-272.

195. *W poszukiwaniu prawdy o człowieku* (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami sympozjum zorganizowanego na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim, 9 V), ORpol. 24(2003) nr 10, s. 31-32; toż: „*Un perenne servizio alla «verità» dell'uomo*”, IGP XXVI, 1, s. 687-689.

196. *Współpraca między religiami i kulturami* (Audiencja dla ministrów spraw wewnętrznych krajów Unii Europejskiej, 31 X), ORpol. 25(2004) nr 3, s. 19-20; toż: „*Coesione sociale e pace non possono essere raggiunte cancellando le peculiarità religiose di ogni Popolo*”, IGP XXVI, 2, s. 686-689.

197. *Odkryć sens życia i śmierci* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 3 XI), ORpol. 24(2003) nr 1, s. 52; toż: *Riscoprire il senso del vivere e del morire*, IGP XXVI, 2, s. 661-663.

198. *Prawda, która rządzi światem i kieruje życiem ludzi* (Przemówienie do Papieskiej Akademii Nauk, 10 XI), ORpol. 25(2004) nr 3, s. 26-27; toż: „*Siamo uniti nel nostro comune desiderio di lasciarci illuminare dall'unica Verità che governa il mondo e guida la vita di tutti*”, IGP XXVI, 2, s. 728-730.

2004

199. *Dialog wiary i rozumu* (Przemówienie podczas spotkania z rektorami wyższych uczelni Wrocławia i Opola, 8 I), ORpol. 25(2004) nr 2, s. 55; toż: „*Il dialogo vivificante*

tra fede e ragione durerà e nessuna delle odierne ideologie riuscirà a interromperlo”, IGP XXVII, 1, s. 28-29.

200. *Religie są elementem życia i kultury narodu* (Przemówienie do ambasadora Republiki Chińskiej, 30 I), ORpol. 25(2004) nr 4, s. 36-37; toż: *Il bene della società comporta che il diritto alla libertà religiosa sia assicurato dalla Legge e sia protetto in mondo efficace*, IGP XXVII, 1, s. 130-132.

201. *Poznawać i pogłębiać prawdę o człowieku i Bogu* (Przemówienie do zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Kultury, 13 III), ORpol. 25(2004) nr 5, s. 38-39; toż: *Fondare la società europea non sul materialismo, ma sui valori morali e spirituali*, IGP XXVII, 1, s. 323-324.

202. *O pojednanie między wiarą, rozumem i kulturą* (Przemówienie podczas spotkania z członkami Kongregacji do spraw Wychowania Katolickiego, 27 IV), ORpol. 25(2004) nr 7-8, s. 15-16; toż: *Realizzate la riconciliazione tra fede, ragione e cultura, tra bene e vero, tra leggi civili e morali, tra Occidente e Oriente, tra Nord e Sud*, IGP XXVII, 1, s. 509-512.

203. *Ewangelia ukształtowała wasz kraj* (Przemówienie do nowego ambasadora Ukrainy, 7 V), ORpol. 25(2004) nr 7-8, s. 18; toż: *L'eredità cristiana costituisce il tratto distintivo della Nazione non intaccato in profondità neppure dalla funesta dittatura comunista*, IGP XXVII, 1, s. 574-579.

204. *„L'attività scientifica e culturale sia sempre mossa da sincera passione per l'uomo”* [Niech szczerze zaangażowanie na rzecz człowieka ożywia zawsze działalność naukową i kulturalną] (Przesłanie do uniwersytetu bolońskiego, 3 VII), IGP XXVII, 2, s. 6-7.

205. *Bogactwem narodu światli obywatele* (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, 23 XI), ORpol. 26(2005) nr 2, s. 56; toż: *Un segno di dialogo tra la scienza e la fede*, IGP XXVII, 2, s. 596-597.

2005

206. *W trosce o wychowanie i kształcenie młodzieży* (Przesłanie do uczestników sesji plenarnej Kongregacji do spraw Wychowania Katolickiego, 1 II), ORpol. 26(2005) nr 4, s. 11-12; toż: *„L'insegnamento della religione sia ovunque riconosciuto ed abbia un ruolo adeguato nel progetto educativo degli istituti scolastici”*, IGP XXVIII, s. 124-126.

207. *Wkład ludzi wierzących w kształtowanie społeczeństwa* (List [...] do biskupów francuskich, 11 II), ORpol. 26(2005) nr 4, s. 5-9; toż: *Lettera a Monsignor Jean-Pierre Ricard, Arcivescovo di Bordeaux e Presidente della Conferenza dei Vescovi di Francia, e a tutti i Vescovi di Francia*, IGP XXVIII, s. 143-151.

208. *Między wiarą a rozumem nie ma sprzeczności* (Przemówienie do uczestników Trzeciego Europejskiego Dnia Akademickiego, 5 III), ORpol. 26(2005) nr 5, s. 44; toż: *„Buon cammino verso Colonia!”*, IGP XXVIII, s. 188-189.

BENEDYKT XVI

2005

1. *Rodzina chrześcijańska wspólną wychowania i wiary* (Przemówienie do uczestników Kongresu Diecezji Rzymskiej, 6 VI), ORpol. 26(2005) nr 9, s. 30-33; toż: *La parola della Chiesa, la testimonianza e l'impegno pubblico delle famiglie cristiane possono contrastare il predominio del relativismo e della libertà anarchica*, IB I, s. 200-208.

2. *Osoba ludzka w centrum porządku społecznego* (Przemówienie do członków Papieskiej Akademii Nauk i Papieskiej Akademii Nauk Społecznych, 21 XI), ORpol. 27(2006) nr 2, s. 50-51; toż: *Il „contributo indiscusso” di Giovanni Paolo II al pensiero cristiano frutto di una „meditazione profonda sulla persona”*, IB I, s. 828-830.

3. *Misja Kościoła w dziedzinie wychowania* (Przemówienie do biskupów, 26 XI), ORpol. 27(2006) nr 2, s. 28-31; toż: *La questione dell'educazione cristiana: compito fondamentale della missione salvifica della Chiesa*, IB I, s. 849-855.

2006

4. *Rola uniwersytetów w Europie trzeciego tysiąclecia* (Przemówienie do uczestników seminarium Kongregacji Edukacji Narodowej, 1 IV), ORpol. 27(2006) nr 8, s. 21-22.

5. *Kształćcie chrześcijańską świadomość wiernych* (List [...] do biskupów hiszpańskich, 8 VII), ORpol. 27(2006) nr 9-10, s. 12-13; toż: *„Continue a proclamare, senza scoraggiarvi, che relegare la fede nell'ambito privato ipoteca il futuro della cultura e della società*, IB II, 2, s. 32-34.

6. *Wiara, rozum i uniwersytet – wspomnienia i refleksje* (Wykład na uniwersytecie w Ratyźbonie, 12 IX), ORpol. 27(2006) nr 11, s. 25-29; toż: *Fede, ragione e università. Ricordi e riflessioni*, IB II, 2, s. 257-267.

7. *Dialog międzyreligijny i międzykulturowy jest niezbędny* (Przemówienie do ambasadorów o większości muzułmańskiej, 25 IX), ORpol. 27(2006) nr 11, s. 39-40; toż: *„Il dialogo interreligioso e interculturale: una necessità per costruire insieme un mondo di pace”*, IB II, 2, s. 348-350.

8. *Muzyka może nas prowadzić do modlitwy* (Przemówienie na zakończenie koncertu Kwartetu Filharmoników Berlińskich, 18 XI), ORpol. 28(2007) nr 3, s. 21; toż: *„La storia del mondo é una meravigliosa sinfonia che Dio ha composto e la cui esecuzione Egli stesso dirige”*, IB II, 2, s. 641-643.

9. *Synteza Ewangelii i kultury* (Przemówienie do pracowników Muzeów Watykańskich, 23 XI), ORpol. 28(2007) nr 3, s. 22-23; toż: *Santuario di arte e di fede dovi ci si „immerge” in un concentrato di „teologia per immagini”*, IB II, 2, s. 673-675.

2007

10. *Dzieci i środki przekazu jako problem wychowawczy* (Orędzie [...] na XLI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, 24 I), ORpol. 28(2007) nr 3, s. 5-7; toż: *„I bambini e mezzi di comunicazione: una sfida per l'educazione”*, IB III, 1, s. 99-102.

11. *Wartości uniwersalne ukształtowane przez chrześcijaństwo są duszą Europy* (Przemówienie do uczestników kongresu zorganizowanego przez Komisję Episkopatów Wspólnoty Europejskiej – COMECE, 24 III), ORpol. 28(2007) nr 6, s. 34-35; toż: *Edificate una nuova Europa libera dalla singolare forma di „apostasia” da se stessa*, IB III, 1, s. 552-555.

12. *Muzyka zawsze była dla mnie pokrzepieniem i radością* (Przemówienie na zakończenie koncertu, 16 IV), ORpol. 28(2007) nr 6, s. 26; toż: „*La musica: una compagna di viaggio che mi ha sempre offerto conforto e gioia*”, IB III, 1, s. 680-681.

13. *Niech św. Augustyn będzie dla nas wzorem dialogu wiary i rozumu* (Przemówienie podczas spotkania w uniwersytecie w Pawii, 22 IV), ORpol. 28(2007) nr 6, s. 12-13; toż: *Impariamo da Agostino l’umiltà della fede che depone la superbia saccente e si china entrando nella comunione della Chiesa*, IB III, 1, s. 712-717.

14. *Przechowując drogie dokumenty i skarby, strzeżcie kultury i wiary* (Przemówienie podczas wizyty w Apostolskiej Bibliotece Watykańskiej, 25 VI), ORpol. 28(2007) nr 9, s. 51-52; toż: *Custodi della „sintesi tra cultura e fede che traspira dai preziosi documenti e dai tesori che conservate”*, IB III, 1, s. 1187-1190.

15. *Muzyka, którą zrodziła cisza* (Przemówienie po koncercie, 27 X), ORpol. 28(2007) nr 12, s. 21-22; toż: *La vera gioia è radicata nella libertà che solo Dio può donare*, IB III, 2, s. 512-514.

2008

16. *Kapłani muszą być przygotowani do dialogu ze współczesnymi kulturami* (Do uczestników zgromadzenia plenarnego Kongregacji Edukacji Katolickiej, 21 I), ORpol. 29(2008) nr 3, s. 27-29; toż: *Formare sacerdoti per il confronto con le culture di oggi*, IB IV, 1, s. 109-112.

17. *List do diecezji rzymskiej o pilnej potrzebie wychowania*, 21 I), ORpol. 29(2008) nr 4, s. 4-6; toż: *La crisi dell’educazione deriva dalla mancanza di fiducia nella vita*, IB IV, 1, s. 116-120.

18. *Aby nauka nie stała się kryterium dobra* (Przemówienie do uczestników kolokwium „Zmieniająca się tożsamość człowieka”, 28 I), ORpol. 29(2008) nr 3, s. 34-35; toż: „*La scienza non diventi il criterio del bene*”, IB IV, 1, s. 165-168.

19. *Święty, który ochrzcił Ormian i schryścianizował ich kulturę* (Przemówienie na dziedzińcu św. Grzegorza, 22 II), ORpol. 29(2008) nr 4, s. 28-29; toż: *Nel Vangelo l’identità del popolo armeno*, IB IV, 1, s. 297-298.

20. *Fundamentem prawdziwej kultury jest poszukiwanie Boga* (Spotkanie z przedstawicielami świata kultury w Kolegium Bernardynów, Paryż, 12 IX), ORpol. 29(2008) nr 10-11, s. 12-16; toż: *Le origini della teologia occidentale e le radici della cultura europea*, IB IV, 2, s. 270-280.

21. *Rozum nigdy nie jest w sprzeczności z wiarą* (Homilia podczas Mszy św., Paryż, 13 IX), ORpol. 29(2008) nr 10-11, s. 23-25; toż: *Solo Dio ci dona felicità piena e ci insegna i veri valori*, IB IV, 2, s. 295-300.

22. *Wolni od pychy intelektualnej, dążmy do prawdziwej Mądrości* (Przemówienie do wykładowców i studentów rzymskich uczelni kościelnych, 30 X), ORpol. 30(2009) nr 1, s. 38-39; toż: *Liberi dall’orgoglio intellettuale per giungere alla vera sapienza*, IB IV, 2, s. 590-593.

23. *Nie ma sprzeczności między rozumieniem stworzenia w świetle wiary a nauką* (Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Akademii Nauk, 31 X), ORpol. 30(2009) nr 1, s. 40-41; toż: *Non c'è opposizione tra fede nella creazione e scienza*, IB IV, 2, s. 594-596.

24. *Miłość bliźniego należy do naszej kultury* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 23 XI), ORpol. 30(2009) nr 1, s. 58; toż: *L'amore per il prossimo fa parte della nostra civiltà*, IB IV, 2, s. 698-702.

25. *Prawdziwe piękno jest drogą chrześcijańskiego humanizmu* (Przesłanie z okazji XIII Sesji Publicznej Akademii Papieskich, 24 XI), ORpol. 30(2009) nr 2, s. 22-23; toż: *La vera bellezza è la strada dell'umanesimo cristiano*, IB IV, 2, s. 708-711.

2009

26. *Muzyka sakralna pozwala nam otrzeć się o majestat i piękno Boga* (Przemówienie po koncercie, 17 I), ORpol. 30(2009) nr 3, s. 11-12; toż: *La musica sacra aiuta a sfiorare la bellezza di Dio*, IB V, 1, s. 82-85.

27. *Wiara i rozum odrzucają przemoc i totalitaryzm* (Przemówienie do przedstawicieli wspólnoty muzułmańskiej, 19 III), ORpol. 30(2009) nr 5, s. 29-30; toż: *Religione e ragione alleate nel rifiuto di ogni violenza e totalitarismo*, IB V, 1, s. 430-432.

28. *Godność osoby i prawa człowieka to kwestia centralna* (Do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Akademii Nauk Społecznych, 4 V), ORpol. 30(2009) nr 7-8, s. 54-55; toż: *I diritti umani hanno bisogno di una solida base etica e politica*, IB V, 1, s. 715-718.

29. *Uniwersytet miejscem dialogu i zgłębiania prawdy* (Przemówienie podczas uroczystości poświęcenia kamienia węgielnego pod uniwersytet katolicki, 9 V), ORpol. 30(2009) nr 7-8, s. 11-12; toż: *Pregiudizio e violenza sfigurano la religione*, IB V, 1, s. 756-759.

30. *Wasza ziemia była miejscem spotkania różnych ludów, tradycji i kultur* (Przemówienie powitalne, Praga, 26 IX), ORpol. 30(2009) nr 11-12, s. 11-1; toż: *La verità del Vangelo fa prosperare la società*, IB V, 2, s. 257-260.

31. *Poszukiwanie prawdy nie stanowi zagrożenia dla tolerancji czy pluralizmu kulturowego* (Przemówienie do korpusu dyplomatycznego, Praga, 26 IX), ORpol. 30(2009) nr 11-12, s. 13-15; toż: *La verità non minaccia il pluralismo*, IB V, 2, s. 263-267.

32. *Prawdziwa autonomia uniwersytetu wyraża się w odpowiedzialności za wartość prawdy* (Przemówienie do przedstawicieli świata akademickiego, 27 IX), ORpol. 30(2009) nr 11-12, s. 19-21; toż: *Bisogna sottrarre la cultura alle pressioni di interessi ideologici o economici*, IB V, 2, s. 282-285.

33. *Misją uniwersytetów katolickich jest propagowanie nowej syntezy humanistycznej* (Przemówienie do wykładowców i studentów rzymskich uczelni papieskich i uniwersytetów katolickich, 19 XI), ORpol. 31(2010) nr 2, s. 27-29; toż: *Una „nuova sintesi umanistica” per superare il divario tra fede e cultura*, IB V, 2, s. 579-582.

2010

34. *Tradycja i dialog z kulturami* (Przemówienie do akademii papieskich, 28 I), ORpol. 31(2010) nr 3-4, s. 21-22; toż: *Confronto con le diverse culture per armonizzare ragione e fede e costruire un autentico umanesimo cristiano*, IB VI, 1, s. 129-132.

35. *Miłość jest istotą Boga, sensem stworzenia i historii* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 31 I), ORpol. 31(2010) nr 3-4, s. 43-44; toż: *La carità è „il distintivo del cristiano”*, IB VI, 1, s. 138-143.

36. *Twórcie piękno, ale przede wszystkim niech w waszym życiu będzie miejsce dla piękna* (Przemówienie do przedstawicieli świata kultury, Lizbona, 12 V), ORpol. 31(2010) nr 7, s. 12-13; toż: *É l'ora di indicare nuovi mondi al mondo*, IB VI, 1, s. 678-681.

37. *Wschód i Zachód, tradycja i nowoczesność spotykają się w muzyce* (Przemówienie po koncercie zorganizowanym z inicjatywy Patriarchy Moskwy i Wszechrusi Cyryla, 20 V), ORpol. 31(2010) nr 7, s. 41-43; toż: *L'Europa a pieni polmoni*, IB VI, 1, s. 746-749.

38. *Chrześcijański fundament społeczeństwa nowoczesnego i wielokulturowego* (Spotkanie z królową Elżbietą II, Edynburg, 16 IX), ORpol. 31(2010) nr 10, s. 14-15; toż: *Il fondamento cristiano di una società moderna e multiculturale*, IB VI, 2, s. 212-214.

39. *Świat rozumu i świat wiary potrzebują się wzajemnie* (Spotkanie z przedstawicielami różnych grup społecznych, Westminster Hall, 17 IX), ORpol. 31(2010) nr 11, s. 26-28; toż: *Ragione e fede hanno bisogno l'una dell'altra*, IB VI, 2, s. 238-242.

40. *Dialog między kulturami wzbogaca całą wspólnotę* (Przemówienie pożegnalne, Birmingham, 19 IX), ORpol. 31(2010) nr 11, s. 44-45; toż: *Il dialogo tra culture e religioni arricchisce l'intera comunità*, IB VI, 2, s. 273-274.

41. *Nauka jest miejscem spotkania człowieka z naturą i potencjalnie ze Stwórcą* (Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Akademii Nauk, 28 X), ORpol. 32(2011) nr 12, s. 31-32; toż: *La scienza per il bene dell'uomo e lo sviluppo dei popoli*, IB VI, 2, s. 708-710.

42. *Jako nowa klasa intelektualistów bądźcie świadkami miłości, która przemienia* (Homilia podczas Nieszporów dla środowisk uniwersyteckich Rzymu, 16 XII), ORpol. 32(2011) nr 3, s. 14-16; toż: „*Una nuova classe di intellettuali per una cultura al servizio dell'uomo*”, IB VI, 2, s. 1035-1038.

2011

43. *Bądźcie promotorami współpracy, solidarności i humanizmu* (Przemówienie do przedstawicieli Krajowego Stowarzyszenia Gmin Włoskich, 12 III), ORpol. 32(2011) nr 5, s. 18-19; toż: *Pluralità e unità della nazione*, IB VII, 1, s. 327-330.

44. *Muzyka, która zrodziła się z wiary w Boga* (Przemówienie po koncercie, 5 V), ORpol. 32(2011) nr 7, s. 21-22; toż: *La vicinanza del popolo italiano al Vescovo di Roma*, IB VII, 1, s. 575-577.

45. *Trzeba zwalczać społeczne i kulturowe nierówności w zglobalizowanym świecie* (Przemówienie do uczestników międzynarodowego kongresu z okazji 50. rocznicy ogłoszenia encykliki *Mater et Magistra*, 16 V), ORpol. 32(2011) nr 7, s. 29-31; toż: *Per una giustizia sociale mondiale*, IB VII, 1, s. 660-664.

46. *Ewangelia źródłem prawdziwej kultury* (Przemówienie do wspólnoty Katolickiego Uniwersytetu „Sacro Cuore”, 21 V), ORpol. 32(2011) nr 7, s. 33-35; toż: *Un umanesimo nuovo integrale e trascendente*, IB VII, 1, s. 684-688.

47. *Złożyłem hold chorwackiej kulturze i tradycji* (Audiencja generalna, 8 VI), ORpol. 32(2011) nr 7, s. 16-18; toż: *Cristo è una speranza affidabile per l'Europa*, IB VII, 1, s. 791-800.

48. *Chrońcie dziedzictwo moralne i kulturowe, bo ono jest podstawą pokoju i szacunku* (Spotkanie z władzami Republiki San Marino, 19 VI), ORpol. 32(2011) nr 8-9, s. 18-19; toż: *Per una convivenza pacifica e rispettosa*, IB VII, 1, s. 877-880.

49. *Uniwersytet jest miejscem, w którym poszukuje się prawdy o osobie ludzkiej* (Przemówienie do młodych wykładowców akademickich w bazylice św. Wawrzyńca, 19 VIII), ORpol. 32(2011) nr 10-11, s. 13-15.

50. *Sztuka i kultura umacniają naszą więź z Panem* (Castel Gandolfo, 31 VIII), ORpol. 32(2011) nr 10-11, s. 45-46.

2012

51. *Bez miłości nauka traci swój humanizm* (Przemówienie podczas wizyty w rzymskiej siedzibie Katolickiego Uniwersytetu Najświętszego Serca, 3 V), ORpol. 33(2012) nr 6, s. 21-23; toż: *Senza amore la scienza perde la sua umanità*, IB VIII, 1, s. 524-528.

52. *Brak „sacrum” zubaża kulturę* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Bożego Ciała, 7 VI), ORpol. 33(2012) nr 7-8, s. 36-38; toż: *Ritorno al sacro*, IB VIII, 1, s. 716-719.

53. *Radosna bawarska kultura rodzi się z głębokiej akceptacji świata* (Przemówienie na zakończenie „bawarskiego wieczoru”, 3 VIII), ORpol. 33(2012) nr 9-10, s. 29-30; toż: *Dio ve ne renda merito*, IB VIII, 2, s. 51-53.

54. *Gdy sztuka pomaga potrzebującym* (Przemówienie po koncercie, 11 VIII), ORpol. 33(2012) nr 9-10, s. 30-31; toż: *Quando l'arte diventa sostegno ai bisognosi*, IB VIII, 2, s. 78-79.

55. *Świadkowie piękna wiary* (Przesłanie do uczestników XVII sesji publicznej Akademii Papieskich, 21 XI), ORpol. 34(2013) nr 1, s. 30-32; toż: *L'artista, come la Chiesa, testimone della bellezza della fede*, IB VIII, 2, s. 628-632.

FRANCISZEK

2013

1. *Skażeni przez kulturę odrzucania* (Audiencja generalna, 5 VI), ORpol. 34(2013) nr 8-9, s. 48-49.

2. *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2013 r.* (19 V), ORpol. 34(2013) nr 10, s. 10-12.

3. *Kultura spotkania z najbardziej potrzebującymi* (Przesłanie do wiernych, Buenos Aires, 7 VIII), ORpol. 34(2013) nr 10, s. 42-43.

4. *„Migranci i uchodźcy: ku lepszemu światu”* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2014 r., 5 VIII), ORpol. 34(2013) nr 11, s. 4-6.

5. *Trzeba towarzyszyć człowiekowi w epoce cyfrowej* (Audiencja dla uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, 21 IX), ORpol. 34(2013) nr 11, s. 38-39.

6. *Być katechetą to powołanie* (Przemówienie do katechetów, 27 IX), ORpol. 34(2013) nr 11, s. 39-42.

7. *Budujmy mosty między naszymi kulturami* (Audiencja dla delegacji z Centrum Szymona Wiesenthala, 24 X), ORpol. 34(2013) nr 12, s. 26-27.

8. *Równość w zróżnicowaniu* (Przesłanie do uczestników III Festiwalu Nauki Społecznej, 21 XI), ORpol. 35(2014) nr 1, s. 29-30.

9. *Teolodzy są pionierami dialogu z kulturami* (Audiencja dla uczestników sesji plenarnej Międzynarodowej Komisji Teologicznej, 6 XII), ORpol. 35(2014) nr 1, s. 35-36.

2014

10. *Przekaz w służbie kultury spotkania* (Orędzie na XLVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, 24 I), ORpol. 35(2014) nr 2, s. 6-8.

11. *Potrzebujemy prawdy, dobroci i piękna* (Spotkanie z członkami stowarzyszenia „Corallo”, 22 III), ORpol. 35(2014) nr 3-4, s. 35-36.

12. *Od kultury wykluczenia do kultury spotkania* (Spotkanie z członkami Apostolskiego Ruchu Niewidomych i Małej Misji dla Głuchoniemych, 29 III), ORpol. 35(2014) nr 3-4, s. 40-41.

13. *Teolodzy na klęczkach i z umysłem otwartym* (Przemówienie do wspólnoty Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego oraz instytutów stowarzyszonych, 10 IV), ORpol. 35(2014) nr 5, s. 25-26.

14. *Nauka służy promowaniu pokoju i sprawiedliwości* (Przemówienie do uczestników Letniej Szkoły Astrofizyki Watykańskiego Obserwatorium Astronomicznego, 26 VI), ORpol. 35(2014) nr 7, s. 10.

15. *Trzeba odbudowywać porozumienie wychowawcze* (Przemówienie do uczestników światowego spotkania „Scholas occurrentes”, 4 IX), ORpol. 35(2014) nr 10, s. 23-24.

16. *Studiowanie, poszukiwanie i granica* (Przesłanie do włoskich studentów katolickich zrzeszonych w FUCI, 14 X), ORpol. 35(2014) nr 11, s. 32-33.

17. *Między godnością i transcendencją* (Przemówienie w Parlamencie Europejskim, 25 XI), ORpol. 35(2014) nr 12, s. 9-13.

18. *Pamięć, odwaga, utopia* (Przemówienie w Radzie Europy, 25 XI), ORpol. 35(2014), ORpol. 35(2014) nr 12, s. 14-18.

2015

19. *Prorocze świadectwo przemiana społeczeństwo* (Homilia podczas Mszy św., Manila, 16 I), ORpol. 36(2015) nr 2, s. 16-17.